1 TIMOOTI
Polndo Timootiro So Uyi Koretero Nakangoyingo

1 Timootiro Mande Tabango

Timooti oningga ngu ene Esiya mera etenggoku, ngu gumisina ngunonggo mayeyingo. Enengo eweyi ngu ene Girik oni, ko, enengo nemi ngu Yuda bare. Polndo kootu endeyoyingongga, nguno ene Timooti nguya yootoni, ngundo Pol hooroowero, tero ngu, enengo ko gobooro oni tunootero endeyoweroyi, nguro rogo teyingo. (Aposel16:1-3). Kootuyisina, Polndo ene Timootino ngu Epesasno nowoondoyemo hamoo teyingo oni simoo bare, ngu soboyeroni, ero rogowooyingo.

Nga so uyingga ngano ngu, Polndo Timootiya ingonda teni ero, mande eyingo. Ngu godange oni etuyeroyingo, ngundo nowoondoyemo hamoo teyingo oni simoo bare, ngu ma yomburiyerowero ero, yanggango teyunoyingo. Polndo ngu nowoondoyemo hamoo teyingo oni, nguro yambo mande teweroyi, nguro Timootino eyingo. Ene ngandiro nguya eyingo, tabango oniro muriye gomengga, nguno ene yambo mande komo teyi, ero eyingo. Polndo, ngu muri metemi ngu nangge, Timootindo yoni, ero eyingo. Ndadiro nguro, ene ngu Krayisro ko oni ngu nowoondoyemo hamoo teyingo simoo bare, ngu kewooroyemo ko teweroyi oni.

Nga so uyingga, ngaro mande gumi gumi ngu ngandiro.

* Polndo ngu esoso mande eyingo, ngu ene Timooti yoro hooroowewerroyi, nguro eyingo. 1:1-2.

* Etuyeroyingo mande nenengo, nguro mandeni. 1:3-20.

* Yemboongeweroyi muri nguro mande, ko, simoo barero muriye gome nenengo nguro mande. 2:1-15.

* Kristen simoo barero tabangoye, nguro muriye3:1-16.

* Ingoweroyi mande, ngu Timooti ene komo enengo murini ngu gome sobowooya, enengo mandeni etuyeroyingo ngu nguya, gome sobowooni, ero eyingo. 4:1-16.

* Timootiro koni nguro mande ingoni ero, ko nowoondoyemo hamoo teyingo simoo bare, ngundo gome hoorooweyeroya ko teni ero, mande eyingo.5:1-6:21.

1 No Pol, no Aposel, Krayis Yisasro soweyeroyingo oni. Anutdo noore ko yoyootoni, Krayis Yisas kenowero sobowootetoku, ngundo no rogoneroro, enengo Aposel oni yootunonerowo.

2 Timooti, ge Krayisno nowoondogemo hamoo teyingo, nguro ge noro nangone oorengo. Nondo nga nakayangga nga ngu, gengo nakangooteno. Awa Anut, ko noorengo Oo Bidodo Simburi Simbunani Yisas Krayis, enengo sumangeni, nowoondoyini, imakeyingoni ngu mete geya oriri.

Noore Mande Godange Ngu Bidodo Wongooye Uwa

3 No kuri Masedoniya oorowuwero yade
oororo, ooreko geno etoowe, ingoyingo, ngundiro
nangge, ataga nguya no geno eteno. Ge komo
Epesas endemo nguno ootoo, ngunonggo oni
gidaregado mande godange simoo bareno ero
etuyerootenggoku oni, ngu gedo mamanayeroya
e. Ye komo ngundiro godange mande ngu simoo
bareno ma etuyerowero! Eyingo.
4 Yo, hamoo, ngu oni ngundo kingo mata gura
gura suwooyi sano ero, ko enengo osi sam-
bayeboro oowooye nguro mande gumi gumi ero
woosooro etenggo. Ngundiro mande mande
ngu etoyi, ngundo simoo bare usowootoni,
songo songo tero, nguno enengo nowoondoyemo
hamoo teyingo ngu yomburiyootenggo. Yo,
ngundiro mandega ngundo oni simoo bare ma
hoorooweyerootoni, Anutro koni tetenggo.
5 Ene nondo, ataga nga mamana mandega
ge gunootenoku nga keyoro ngu, arisa, Anu-
tro mamana mande nowoondogemo oorooteku,
ngundo ge oo biyomi gura teyingo, ero ma ete.
Nguno, ene Yisasro nowoondoye hamoo teyingo
ngu gome ingootenggo. Ngu mande muringga
ngu bidodobo nowoondoye yokutuwootoni, ene
ngunonggo nowoondoyi teweroyi, muri gome
ngu tewanggo.
6 Nga etuyeroyingo oni godange ngando, ene
muri nenengo ngu yokoro, ene wenonoro kingo
mande, nguno nowoondoye yetenggo.
7 Yo, ene Anutro mamana mande ngu simoo
bare etuyerowero ero, ngandiro ingootenggo.

Noorengo mande nga ngu, hamoo oorengo, ero ingootenggo. Ene mandega, nguro murini nguya, ma ingootenggo.

8 Noore ingooteto. Anutro mamana mande ngu gome nenengo. Anutro mamana mandega, nguro muri ngu ngandiro. Onindo endeyoro oruweroyiga, ngu yoonenengoote.

9-10 Noore nguya ngu ingooteto. Mamana mande ngu oni nenengomu yomosiyoweroyi, nguro kini. Kini, mamana mande ngu, oni mamana mande karongootenggoku; ko, ene tabango oni manggoye nguya, ma keyoro, utoro oorongooro oorootenggoku; windawinda tetenggoku, nguro mamana mande. Nga ngu oni Anut kootu inoro, ene weti mbumbuwa tetenggoku ngu; oni ene Anutro mande kootuyisina ero, ene mera ngaro muri biyomi ngu keyootenggoku, nguro mamana mande. Nga ngu oni awanamoye yureyi kumootenggoku; ko, oni gidarega nguya yureyi kumootenggoku; oni simoo sebobarese tero, ooreko ooreko endeyootenggoku; oni ngu ene Sodom ende oniro muriye biyomi keyoro tetenggoku; oni ene yakakayi oni yoro yoyeni, enengo kingo ko oni tetenggoku; ebe ganagana mande godange tetenggoku oni; oni ene godange ero, no hamoo oorengo urungga awendiro ero etenggoku oni; mande muri biyomi gidarega, ngundo mande metemi nguya mundi tero, yomburiyooteku, ngu nguya yomosiyoweroyi mamana

mande, nguro damoni.*
11 Ngu oo ngundiro ngu, Anutro mande keta
mesarango nguno oorooteku, ngu Anutdo no
rogonerowoku, ngu simoo bareno wesiyoro,
eweroyimboro. Nga Mande Keta Mesarangongga
nga ngu, Anutro duridarinidodo, ko, enengo
oowooyi bingami okooweroyi murininggа, ngu
simoo bareno etuyeroote.

Anutdo Polro Nowoondoyi Teyingo Nguro Esosooteyingo

12 No Krayis Yisas, noorengo Oo Bidodo Simburi
Simbunani, ngundo yanggango no nunootoni,
enengo koni nangge tero oruwano. Ene noro
murine gome ngu ingootoni, no mete enengo koni
teweroyi ingoro, nguro enengo sunggi ngu nono
yero, noyoro, enengo koni nga teweroyimboro
rogoneroyingo. Ngundiro nguro, no eneno esosooteteno.
13 Hamoo, kurimi no enengo oowooyi yomooyinoro, nguro no Anutro oni simoo baredoya sanggiri tero, yutoro yomburiyeroyingo. Ndadiro
nguro, no ooga tewonoku, nguro murini ma
ingoro, ko, Yisas ngu ene ndawu oningga, ngu
no kuri watayi ma teyingo. Yo, hamoo no
ngundiro teroodoowe, ene Yisasdo nowoondoyi
tenunoyingo.
14 Noorengo Oo Bidodo Simburi Simbunani,
Krayis Yisas, ngundo sumange urungga oorengo,

* **1:9-10:** (Oni Sodom ende urungga nguno oruwonggoku, ngundo ngu baredoya kini, simoondo enengo nangge ebe korokoro muri biyomi ngu teyingo. Anutro Mande Kurimimo, ngu Yenesis /Stat 18:16-33; gumi ko, gumi 19:1-29, mandega ngu kandangeya ingoyi).

nono yero, nowoondoyi teweroyi muri ngu
Krayisno nowoondone hamoo teyingo ngu, yeni
tunooteyingo. Ngunonggo ngu, Yisas Kray-
isro nowoondoyemo hamoo teyingo, oni bidodo
nondo nowoondoyi teyunooteno.
15 Nga mandega nga ngu, hamoo oorengo, oni
simoo baredo ingoro, nowoondoyemo hamoo
teweroyi. Ngu ngandiro. Yisas Krayis, ene
merako ngano oni simoo bare, noore weti mbum-
buwanonggo andangero, yoyowero, ombuyingo.
Nondo ngu weti mbumbuwa teweroyi, oni ko-
reteyingo.
16 Yo, hamoo oorengo, kuri nondo ngu weti
mbumbuwa teweroyi oni koreteyingo. Ene
Krayis Yisas enengo sumangeni, ngu bidodo yeni
koretero nono ombuyingo. Ngu sumangeningga,
nguro gabogaboyi, ngu simoo bare etuyeroyingo.
Nguno ngu, oni simoo bare no neyowanggoku,
ngu Yisasdo noya ma boguwooyingo. Nguro
kootuyisina, oni simoo bare nguya neyoro in-
goro, nguno ene Krayis Yisasro, nowoondoyemo
hamoo tero, suwooyi sano keta oruweroyi ngu
yowanggo.
17 O Anut, nondo gengo nowoondoyige
urungga, no nunootoyi, ingoro, nguro no komo
geno yemboongetenoku nga! Ge suwooyi sano
oo bidodo sobowooweroyi, nguro Simburi! Ge
ma kumoowa; ko onindo geyoweroyi nguya kini!
Gedo nangge, ge Anut oorengo! Ge nangge
oowoongge urungga oorengo, nguro gengo
duridarige sugi sugi oruwa! Ngu hamoo! Ero
eyingo.

Polndo Timooti Ko Inoyingo

18 Nangone, Timooti, no Anutro mamana
mande nga ge gunooteno. Nga mandega nga
ngu, noro ingoyingonemonggo, geno ma eteno.
Kini, kuri Anutro ingondudu eyingo onindo, geno
oo tunooteweroyi mandega ngu, enendo nguya
ngundiro eyingo. Ngu mande gomengga eyingo
ngu yanggango dowooya, ngunonggo ge mete
mundi oniya yanggango ebe ureyi.
19 Ngu ebega nguno ngu, ge nowoondogemo
hamoo teyingo ngu gome dowooya, muri gome
metemi, Anutro mamana mande, ge nowoon-
dogemo oorooteku, ngu nangge te. Oni gi-
darega ngu muri metemingga, enengo nowoon-
doyemo oorooteku, ngu yokoro, kootu inootenggoku, nguno enengo nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu sono tuwi tero mera yomburiyooteku, ngundiro tetenggo.
20 Hayimeniyas, ko Alekisanda eraga ngundiro
tetori, nguro nondo ene yoyoro, Setan kandey-
imo yoyeyingo. Ene ngunonggo ingondudu
metemi yoya, Anut oowooyi ko ma yomburiyoro
yomooyinowari.

2

Yemboongeweroyi Nguro Muri

1-2 Arisa, koretero nga kongga nga no ye eririye-
rootoowega, ngu nangge teyi. Ngu ngandiro. Ye
Anutno kira eya yemboongetoyiga, enendo oni
simoo bare bidodo, oni ururu, oo sobosobo oni
nguya, Gabuman oni nguya hoorooweyerowa.
Ye komo Anutno ngu oni nguro esosooteyi. Ye
Anutno ngundiro kira tetoyi ngu, asa, noore

bidodo nowoondonani imakeyingomo ootooro,
ngunonggo Anutro mandeni, ko, muri metemi
gome nenengo, ngu nangge keyowato.
3 Kira ngundiro teweroyi ngu, Anut doongey-
imo gome metemi. Yo, noore ko yoyoyingo
Anutga ngundo, nguro gome ingoote.
4 Yo, Anutdo oni simoo bare bidodo yoyoweroy-
imboro ingoote. Ngundiro nguro, Anutdo oni
simoo bare yoyeni, mande hamoo ngu muri gome
nenengo oorengo ingowanggo.
5 Noore ingooteto. Anut guranangge ooroote.
Anut, ko oni simoo bare nguya, kewooroyemo
kawarara teyingo, oni guranangge ooroote. Ngu
oningga ngu Krayis Yisasga, ngundo nangge.
Enengo goweyi, ngundo oni simoo bare bidodo
uriyeroyingo.
6 Nga kongga ngaro naruni tunootetoni, oni
Yisas Krayis enengombo enengo ketangga ngu
oni simoo bare bidodo uriyeroweroyimboro
yero, ngundo ko uriyeroyingo. Ngu mur-
ingga nguno, Yisasdo Anutro ingondudu yeni,
tunooteyingo. Ngu ngandiro. Anutdo oni simoo
bare bidodo yoyowero.
7 Nguro ngu, Anutdo noyoro, Aposel kono
ngano noyewo. Noro kone ngu, enengo man-
deni ngu wesiyoro eweroyi. No hamoo oorengo
ero, godange mande ma eteno. No ngu oni
sowe gidaregaro etuyeroyingo noyewoku, nguno
ene nguya, nga hamoo mandega ngaro nowoon-
doyemo hamoo tewanggo.
8 Nondo ngu ngandiro ingooteno. Ende
bidodomo, oni simoo bare ngu, ene komo Anutno
kandeye okooya, enengo oowooyi bingamini eya

yemboongeyi, ero ingooteno. Ene ngundiya teya ngu, ene nowoondoye kookingo yetoni, sanggiri teweroyi muri ngu yokoya, ene kundingiyi ootooya, ngunonggo ene Anutno yemboongeya oriyi, ero ingooteno.

Baredoro Mande

9 Nondo ngu ngandiro ingooteno, bare garo ngu ene komo towikumba goweyeboro rogono teyi. Goweyimo ma woorogongoro ndinditewero. Towikumba metemi rogono ngu nangge teyi. Bare garo, nguno goweye nakangoro, nguno uye, moondeye, ma nakangowero. Beye goyayimu nangge penggoro, towikumba gome gomemu ngu urini urungga, ngu ma yoro, goweye nakangowero.

10 Kini, bare garo ngu, ene Anutro nambosumoongo ootooya, ene ngunonggo Anutro kongga tetenggoku, ngundo nangge enengo irosara oorengo.

11 Bare ngu, ene komo neneteya, torige bibiteya, ngunonggo mande ingoya, ene newende gome imakeyingomo ootooya, manggo korokoro teyi.

12 No bare gura yokootoowe, ngundo oni etuyeroyingo ma oruwa. No, baredo simooro tabango ma oruwa. Bare garo ngu, ene komo manggoye gosiyoya, ene komo mande ngu nangge ingoyi.

13 Ngu ngandiro. Anutdo ngu ene Adam koretero yero, kootuyisina, Ewa barega ngu yeyingo.

14 Adam enengombo mande godange nguro
newendemo hamoo ma teyingo. Kini, barega
ngundo godange mande nguro newendemo
hamoo tetoni, weti mbumbuwa teyingo.
15 Bare ene Krayisno nowoondoyemo
hamoo tero, ngunonggo nowoondoyi teweroyi
muringga, nguno ootooro, ngunonggo ene
towikumba gome, goweyiboro rogono tero,
ootooro, ngunonggo Anut doongeyimo muri
gome nenengo tero oode ngu, asa, Anutdo sunggi
mande ngandiro ero, gosiyoyingo. Bare simoo
bisiyoweroyi naruno ngu, Anutdo ene gome
hooroowetoni, yanggango yoro, ene simoo mete
bisiyowa.

3

Kristen Simoo Barero Sobosobo Koreteyingo Nguro Mande

1 Nga mandega nga, ngu hamoo oorengo.
Oni gura Anutro simoo bare bidodoboro
soboyeroyingo tabango koreteyingo oruwero
ingooteku ngu, asa, ene komo ko gome teweroyi,
nguro gome ingoni.
2 Arisa, sobosobo ngu gome nenengo oorengo
oodoni, oni simoo baredo eneno biyomi gura
ma kenowanggo. Ene komo bare guranangge
nguro kameyi oorengo orini. Ene komo sono
kowoo rogono nangge neya, enengo oo bidodo
teteku ngu rogono nangge teni. Enengo in-
gonduduni, goweyi ngu bidodo gome sobowooya,
imakeyingo muri ngu keyoya, muri gome ne-
nengo ngu bidodo teni. Ene oni bidodo enengo

yano ombutenggoku, ngu gome soboyeroni. Ene komo oni bidodoboro etuyeroyingo, oni gome ingondudu orini.

3 Ene sono kowoo urungga nero wenonoro, oni songomboya sodedo sanggiri tero ebe ma urewero. Kini, ene oni songomo imakeyingo muri gome, ngu nangge teni. Ene digi beye oo nguro nangge hahangero, ingondudu urungga ma tewero.

4 Ene enengo bareyi simoongo ngu gome soboyeroro, ngunonggo enengo simoongo nga yoyeni, enengo mandeni gome keyoro, torige bibitetenggo.

5 (Oni enengo bareyi simoongo gome ma soboyeroro ngu, asa, ene Anutro oni simoo bare soboyeroweroyi nguya, ereremo kini.)

6 Oni Kristen keta tewoku, ngundo sobosobo oni tero, ma oruwa. Ndadiro nguro, ene windawinda tewaku ngu, asa, Anutdo ngu oningga, ngu goweyi sanggawero mandeni wirikoweroyi ngu, Setan goweyi sanggawero mandeni wirikoyingo, ngundiro tewa.

7 Endemo simoo bare kewooroyemo, nguno oni oowooyi gome nenengo, oni gome etenggo. Ene oowooyi gome metemi kini ngu, asa, ngu oningga ngundo oyimo yowaku, Setanro sooro sebano ngu sorewa.

Kristen Simoo Barero Tabango Oni Nguro Mande

8 Ngundiro nangge, simoo bare kewooroyemo, endemo Kristen tabango onidodo nguya, ene komo ingonduduye nenengo oorengo ingoya,

ngunonggo enengo koye gome teyi. Ene mang-
goye tege eraya ma tewero. Ene sono kowoo nero
ma wenonowero. Ene oni dobookuriyeboro digi
beye kingo yowero ma ingowero. Endemo oni
doongeyemo nguya, ene komo oni gome nenengo
tunooteya orini.
9 Ene komo ngandiro ingootenggo. Ene Anut
doongeyimo mamana mande nowoondoyemo
oorooteku, ngundo oo biyomi gura teyingo, ero
ma ete. Nguro ene komo mande hamoo ngu
nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu gome in-
goya, gome dowooyi.
10 Koreteya ngu, enengo koye ngu towooyeroya
yeyoyi. Ene koye gome metemi tetoyi, nguno oni
gurado muri biyomi gura eneno ma kenowang-
goku ngu, arisa, ene mete Kristen simoo bareno
ko oni gome tero oruwanggo.
11 Ngundiro nangge, endemo simoo bare
ngundo ko oni nguro bare sumooye nguya
yeyootoyi, ene ingonduduye gome nenengo,
ero etenggo. Ene kootuyisina, mande kono kono
ngu ma ewero. Ene sono kowoo netenggoku, ko
oo bidodo teteku nguya, ngu ene komo rogono
nangge tero, suwooyi sano muri gome nenengo,
ngu nangge teyi.
12 Yo, hamoo, Kristen simoo barero ko oni
ngu, ene komo bare sumooye guranangge nangge
oruwanggo. Ene komo enengo bareyi simoongo
nguya, gome soboyerowanggo.
13 Oni ene Kristen simoo barero ko oni tero
oruwero ngu, ene ko gome metemi tetoyi,
enengo oowooye nguya gome metemi oorengo
oruwanggo. Ngundiro tero ngu, ene mete Krayis

Yisas nguro mandeni, ngu yanggango oorengo wesiyoro ewanggo.

Anutro Mande Nguro Muri

14 Hamoo, no geno sodedo oorengo oorowuwero ewonoku, ene ataga nga mandega nga nakangoro gunootenoku nga.
15 Nguro ngu, no sodedo geno nguno ma oorowutoowega ngu, asa, ge mete nga mandega nga kenoya ingo. Nguno ngu, Anutro simoo bare ngundo mande muri gome nenengo Anutdo nguro ingooteku, ngu tewanggo. Ndadiro nguro, ngu Anutro simoo bare ngu, ene ya nonggini yanggango dikaro, ngunonggo ya koorowooteku ngundiro. Yo, hamoo, ngu Kristen, ngundo Anutro hamoo mande ngu yoro, simoo bare gi-daregano wesiyoya eyi.
16 Yo, Anutro mande murini ngu, ene urungga oorengo. Onindo nga mandega nga, yeni biyomi yeweroyi nguya kini. Ngu ngandiro:

Ene oni kirarongo oorengo tunooteyingo. Yuka Kundingiyimbo, enengo murini yeni tunooteyingo ngu, ene noorengo Simbunani oorengo ngu etuyeroyingo. Engel onindo ene kenoyingo. Enengo mandeni ngu oni sowe bidodomo oorowute. Mera ngano, oni simoo bare oowooyingga eneno nowoondoyemo hamoo teyingo. Ngundo ene sambo endemo oorero, ene ngu Anutya gobooro oorooteri.

4

Godange Oniro Mande

1 Yuka Kundingiyi, ngundo mande yootunoro
ngandiro ete. Kootuyisina, oni gidarega nowoon-
doyemo hamoo teyingo ngu yokowanggo. Yo,
ene Setanro keyimo oni ngundo ganaganayeroro,
noore Anutro ingondudu eyingo oni, ero etoyi,
ene nguro mandeye ingoro, keyowanggo. Ene
oombooro biyomi, nguro muri biyomi ngu etuye-
rootoyi, nguya keyowanggo.
2 Ngu naruno, godange oni, ngundo godange
muri songo ngu etuyerowanggo. Ndadiro nguro,
nowoondoyemo hamoo teyingongga ngu yokoro,
nguno enengo ingonduduye nenengo gura in-
goweroyi nguya kini. Ngundiro nguro, enengo
weti mbumbuwaye ngu ene ma ingootenggo.
3 Ngundiro oni, ngundo ene simoo bare
ngandiro etuyerootenggo. Ene komo erambarisa
teweroyi muri ngu yokoya, oowari gura gura
nguya yokoya, roogo teyi, ero etuyeroyingo. Ene
Anutdo ngu oo ngu ye yunoyingo. Yo, noorendo
enengo hamoo mandeni ngu ingootenggoku, ene
mete oowari yoro, Anutno esosootero newato.
4 Noore ingowato. Anutdo oo bidodo
yemukoyingo ngu oo gome oorengo. Ngu
noore oorongooye uweroyi kini. Kini, ngu
noore yoro, ngunonggo Anut bingami okooro
esosooteweroyi.
5 Ndadiro nguro, Anutro mandeni, ko, Anutno
yemboongengga ngudodo yowuruwootoni, oo
ngu yeni, kundingiyi tunootete.

Timooti Ngu Komo Krayisro Ko Oni Gome Orini

6 Ge nga mandega nga dobookurigemo ero
etuyeroro ngu, arisa, ge Krayis Yisasro ko oni
gome oruwa. Yo, hamoo, ge bodaga oru-
woku oororo, ataga nguya, ene ge mande gome
etunggerooteku, nguno ge yanggango urungga
yoro, nowoondogemo hamoo teyingo, mande
gomengga ngu keyoro ooroote.
7 Ene bare dogodogonimbo ngu, ene kingo mata
mande ngu etenggo, ko, kingo mande, Anutro
mande ma keyooteku, ngu bidodo kootu ino!
Ge komo Anutro mande murini, nguno gengo
yanggango yoweroyi nguro ko yanggango te.
8 Ge ingooteku ngu, noore gowenani yanggango
yeweroyi ngu, asa, towoongoro, ko yanggango
ko tetooye, ngundo noore hoorooweyerowa. Ene
Anutro mande muriningga, ngu keyoweroyi,
nguro towoongoro keyowatoku, ngundo ataga
ngano hoorooweyerootoni oode, kootuyisina
nguya, gome oorengo hoorooweyerowa.
9 Nga mandega nga ngu, hamoo oorengo. Nga
mandega nga ngu, oni simoo bare bidodo gome
ingoro, keyoro, nowoondoyemo hamoo teweroyi,
ngu gome oorengo.
10 Anutdo oni simoo bare bidodo yoyowero koyi
teteku ngu, noore enengo oni nowoondonanimo
hamoo teyingo ngu, ene hamoo yoyowo. Noore
Anut suwooyi sano keta oruweroyiga, nguro
nowoondonanimo hamoo tero, noore enendo
yoyoweroyiga, ngu sobowoowato. Yo, hamoo,
ngu muringga nguro nangge, noore suwooyi sano
towoongoro, ko yanggango oorengo tero, enengo
murini keyowato.
11 Ge komo nga mamana mande, nga oni simoo

bareno, eya, gome etuyerootooga, ene komo ngu keyoyi.

12 Ene ge geyoro, simoo oore, ngundo kingo oningga, ero ma ingowero. Kini, ge komo oni etuyeroyingo oni kirarongo, tunootero oodoyi, nguno ngu, Kristen oni simoo bare, ge geyoro kenggerowanggo. Ngu ngandiro. Gengo mande eyingomo, gengo endeyootekuno, ko, gengo nowoondoge dobookurigeboro ingootekuno, nowoondogemo hamoo teyingo nguno, ko, Anut doongeyimo ootootoongge, muringge gome nenengo, ngu bidodo kenoro, ene ge kenggerowanggo.

13 Nga narungga ngano, ge no soboneroya ootooya, nguno ngu, ge komo suwooyi sano Anutro mande, ngu oni simoo bareno kandangeya, mande nguro murini gome wesiyoya, eya, etuyeroya ootoo.

14 Kuri Kristen oniro tabango, onindo kandeye ge tabagemo yeyingo naruno, nguno ene ge Anutro ko oni goyeyingo. Yo, enendo ge rogogerootoyi, nguno Yuka Kundingiyimbo Anutro ko teweroyimboro kingo oo duwoo gura ge gunoyingo. Ngu naruno nguno, oni gurado, gedo kootu ko teweroyi, nguro ingondudu tero eyingo. Nguro ngu, ge ngu oo kingo duwooga, nguro koni tewero wembuge ma kiyayi yewero.

15 Naru bidodomo, ge komo ngu kongga ngu sobowooya teya, nguno nangge ootoo. Ge ngundiro tetoyi ngu, asa, oni bidodo, gengo kongge, ngu tunoo oorengo kenootoyi, urungga oorengo tunootewa.

16 Gengo muringgega teteku ngu, komo gome

sobowooya, simoo bareno oo etuyerooteku nguya gome sobowo. Oni etuyeroyingo koyi ngu, ge suwooyi sano ngu kongga nguro koyi yanggango te. Ge ngundiro tewaku ngu, asa, ge goyoro, ngunonggo oni simoo bare gengo mandege ingoro, nowoondoyemo hamoo tetenggoku, nguya Anutdo yoyowa.

5

Timootindo Oni Simoo Bare Yeyoro, Enengo Soweni Nenengo, Ero Ingowa

1 Ge oni dogodogoni nguya ma boguwooro yeyoro ewero. Kini, ge komo mande ememonggo eya, gengo awangge yomosiyooteku, ngundiya ene yomosiyero. Ge gengo konedobooge yomosiyerooteku, ngundiro nangge, simoo oore gidarega nguya, ngundiya yomosiyero.
2 Gengo nangge yomosiyooteku, ngundiro ge komo bare dogodogoni, ngu gome yomosiyero. Ge bare oore gidarega komo gome yomosiyero, gengo kuwoongge yomosiyooteku ngundiro. Yo, hamoo, Anut doongeyimo muri gome nenengo, nguno gengo kuwoongge yomosiyooteku, ngundiya ene yomosiyero.

Bare Wabu Nguro Mande

3 Bare wabu gura kameyi kumootoni, enesu nangge oodoningga ngu, arisa, ge ngu barega ngu gome sobowooya yomosiyo.
4 Ene bare ngundiro ngu ene simoongododo, ngundi osi osiyidodo bine, arisa, ene ngandiro gome ingowanggo. Anut doongeyimo, enengo ko koretero ngu enengo awanamoye osi osiye

nguya soboyerowanggo. Ndadiro nguro, enendo kuri ene soboyeroro ko tewonggoku, nguro gumi ngundiro tewanggo. Yo, Anutdo ngundiro muringga nguro gome ingoote.

5 Ene bare wabu gura enesu nangge oodega ngu, arisa, ngu barega ngu ngandiya teni. Ene Anutro newendemo hamoo tetoningga ngu, suwooyi sano narudodomo, ene komo Anutdo hoorooweneroni, eya yemboongeya orini.

6 Ene bare wabu gura, enesu nangge tero, ene ingonduduni buribari ingoro, goweyiboro murimo oorooteku ngu, asa, Anut doongeyimo, ene kuri kumooyingo ngundiro ooroote.

7 Ge komo bare wabu, ko, enengo simoongo nguya, mamanayerootooga, ene nga mandega nga keyoya, muri nenengomo oodoyi ngu, asa, oni songombo ene goweyi sanggawero mande gura, eweroyi kini.

8 Oni enengo dobookuriye gome ma soboyeroro, oni enengo sidu soweni oorengo, ko, bare wabu eneno oorootenggoku, ngu gome ma soboyerowaku ngu, asa, ngu oningga ngu, ene newendemo hamoo teyingo ngu, ene kuri yokowoku ngu, nguro ene oni biyomi oorengo. Oni Anutro ma ingootenggoku, ngundo muri biyomi ngundiro ngu ma tetenggo.

9-10 Bare wabu oowooye oorooteku, so uyigano, nguno ge ngundiro bare, ngu oowooye nguno nakango. Bare ene dagoma onibi kabusa (60) yokoyingo ngu, ene simoo guranangge-boro bareyi. Ngundiro bare ngu, ene ko gura gura teweroyi, oowooyi gome metemi. Ene kuri, enengo simoongo gome soboyerowo.

Ene ende songo oni mayetoyi, oo karo yunoro
yomosiyerowo. Ene ko gura gura Kristen
oni simoo bareno teweroyi, nguro meyero oo-
rootenggo. Ene oni kowuri yoro oodoyi, ngu
hoorooweyeroro, ko metemi gura gura teyingo.
Bare ngundiro muri teyingo ngu nangge oowooye
nakango.

11-12 Ene ge bare wabu oore oorootenggoku,
ngu oowooye ma nakangowero. Ndadiro nguro,
enengo goweyiboro ingonduduga, ngundo
soboyerootoni, ene ko kame tewero ingowanggo.
Yo, enengo goweyega, ngundo ingonduduye
sobowootoni, ngundo Krayisro ingoro koni
teweroyi, ngu dagate. Nguro ngu, ene kuri,
Krayisro koni tewero mande, ero gosiyoyingo
ngu yokootenggo. Ngundiro nguro, ene Anut
doongeyimo, weti mbumbuwa tetenggo.

13 Ene muri gura nguya, ngandiro tetenggo.
Ene sureye kiniyetoni, ene ya bidodomo oororo,
ene oni songomboro mande yakakayi yoro,
koorowooro, oororo omburo tetenggo. Ene
mande biyomi gura gura noore ma teweroyi, ngu
ero endeyootenggo.

14 Ngundiro nguro, nondo ngandiro ingooteno.
Wabu bare oore oorootenggoku, ngu ene ko
kametero, ene simoo bisiyoro, enengo ya gome
sobowoowanggo. Ene ngundiro tetoyi ngu, arisa,
oni Anutro nowoondoyemo hamoo kini, ngundo
mande biyomi gura, noore gowenani sanggawero
ma ewanggo.

15 Ye kuri ingootenggo. Bare wabu gidarega,
ene oore metemi ngu kuri yokoro, ene Setanro
murini ngu keyootenggo.

16 Ene Kristen bare gurado enengo soweni
nguno wabu bare gidarega oodoyiga ngu, asa,
ene komo gome soboyeroyi. Ngundiro tetoni,
nguno ngu, endemo Kristen simoo baredo wabu
bare soboyeroweroyi, ngu kowuri kini. Ene wabu
enesu guranangge nangge, hooroowewerroyi gura
kini, ngu Kristen simoo bare watangga, ngundo
hoorooweyeroro soboyerowanggo.

Tabango Oniro Mande

17 Kristen tabango oni ko gome oorengo tetoy-
ingga ngu, ye yowuru simoo bare ye bingamiye
okooya, oowooye metemi eya, nguro uriyi digi
beye yunowanggo. Ndadiro nguro, ene ko yang-
gango tero, Anutro mandeni ngu simoo bareno
ero gome wesiyoro etuyerootenggo.
18 Noore ingowato. Anutro mande ngundo
ngandiro ete.

Ge Bulmakawu manggowo ma doobengootoyi,
Wit Rayis oo ngu wongoowero, ero eyingo.
(Dutoronomi 25:4)

Anutro mandeno nguya ngandiro ete.

Ko oni ngu ene mete koro uri yowanggo. Ero
eyingo. (Luk 10:7)

19 Oni gurado, ngu tabango oningga ngu biyomi
tewa, etoni ngu, arisa, ge ngu mandega ngu ma
ingowero. Ene oni eraya, ngundi oni kabusa bine,
ngu mandega ngu etoyiga ngu, asa, ge mete nguro
mandeye ngu ingo.
20 Ene Kristen tabango oni gura, weti mbum-
buwa tetoningga ngu, arisa, ge mete Kristen oni
doongeyemo mandeni, ngu tunoo yomosiyoyi.

Ngundiro tetoyi ngu, tabango oni gidarega ngu
kenoro sosorewanggo.

21 Anut doongeyimo, Krayis Yisasno, ko, Anu-
tro oni Engel oni doongeyemo nguya, no ne-
nengo geno eteno. Ge komo mande bidodo
gunowonoku, ngu bidodo keyo! Ge mande gura
muri ma kenoro ingoro ngu, arisa, ge nguro
nowoondogemonggo sodedo ngandiro ma ewero.
Kini, noro mandene bidodo keyo. Ge komo
oni bidodomo mande muri guranangge te. Ge
gisigosononggo dobookurigemo mande ero, oni
gidaregano ma yoyokowero.
22 Ge sodedomangge eririnonggo, oni gura
sobosobo teweroyi nguro kandege tabangomo
ma yewero. Ge oni gidegado weti mbumbuwa
tetenggoku, ngu ge nguya, yowuruwooro ma
tewero. Kini, gengombo ngu Anut doongeyimo
nenengo oorengo ootoo.

23 Ge komo kingo sono nangge ma newero.
Ge mete Wayin bodaga nangge sonono wen-
doya, ngudodo nowoondoge hooroowewerоyim-
boro ne. Ngundo ngu, sayingga suwooyi sano
geno tunooteteku, ngu andangetoni kinitewa.

24 Oni gidaregaro weti mbumbuwa ngu tunoo
ooroote. Ngundiro nguro, mandeni wirikoweroyi
ngu kowuri kini. Ene oni gidaregaro weti mbum-
buwa ngu kombiteyingomo ooroote. Kootuy-
isina, tunootetoni wirikowanggo.
25 Ngundiro nangge, muri gome gidarega ngu
tunoo oodoni, ko muri gome gidarega, ngu kom-
biteyingomo ooroote. Ene kootuyisina muri
gome ngu bidodo tunoo oorengo tunootewa.

6

Ko Oniro Mande

1 Kingo ko oni bidodo, ene Kristen tetoni ngu, ene komo ngandiya ingondudu yoyi. Noorengo sobosobo tabango oni ngu metemi, nguro noore enengo oowooyi bingamini okoowato. Ngundiro tetoyi ngu, sobosobo tabango onindo Anut oowooyimboro mande biyomi ero, ko Kristen murimboro nguya, mande biyomi eweroyi kini.

2 Kingo ko oniro sobosobo oni ngu, ene Kristen oodoni ngu, asa, ko onindo ngandiro ma ingowero. Ene nenengo doboone, nguro no mete enengo manggowo unggarangoowano, ero ma ingoyingo. Kini, ene komo ngandiro ingowa. Ene Kristen oni, nguro no koni gome tewano, ero ingoyingo. Ndadiro nguro, ene noro Kristen doboone, nguro no koni gome tewano. Eyingo.

Etuyeroyingo Oniro Mandeye Nenengo Kini

Suwooyi sano, ge simoo bare muri ngandiro teweroyi, nguro gome etuyero, ge komo, eya, yokutuyerootooga teyi. Ngu ngandiro.

3-4 Noorengo Oo Bidodo Simburi Simbunani, Yisas Krayis, ngundo ngu, Anutro murini ngu gome etuyerowo. Ene oni gurado, ngu Yisasro hamoo mandega ngu yokoro, mande gurano etuyerowaku ngu, asa, noore ngu mete ingowato. Ngu oningga ngu, kingo windawinda tero, ene oo bodaga ma ingoote. Ene ingonduduni ngu muri biyomi teweroyi, nguro hahangero ooroote. Ene mande gumi gumi eweroyi muri, nguro mande ebe uto uto tete. Ngundiro mande, ngundo muri ngandiro yeni tunootete. Oni gidaregaya,

nowoondoye biyomi yero, ko ebe utoro, kootuyisina yomooyinoro mande biyomi ero, ko, dobooyiboya ingondudu biyomi ingoweroyi, nguro tunootetenggo.

5 Ngundiro tero, suwooyi sano sanggiri tetenggo. Ngundiro oni, ngundo ingonduduye ngandiro sasa ingootenggo. Ene hamoo mande ngu, gome ma ingoro, dowootenggo. Kini, ene ngandiro ingootenggo, Anutro mande murini, ngu oo sitowi yoweroyi oore, ero ingootenggo.

6 Ene oni, ene Anutro mande murini ngu keyootoyi, Anutdo nowoondoye yanggango teyunoro, kumana urungga yunoote. Ngu muringga, ngunonggo Kristen oni, ene oo bidodomo Anutdo rogoyimo yunootoni, nguro ene oni oni tetenggo.

7 Noore ingooteto. Namonanimbo bisiyerootoyi, noore merako tunootewootoku, ngu naruno, noore oo gura ma yoro ombuyingo. Kootuyisina nguya, noore mera nga yokowatoku, ngu naruno, noore oo gura ma yoro oorowuwato.

8 Noore oowari towikumba rogoyimo tetoni, nguno ngu, asa, noore mete ngandiro ewato. Nga oo nga, noore mete, ewato. Eyingo.

9 Ene oni digi beye oo sitowi urungga yowero hahangeteku, ngu muringga ngundo oningga yeni, muri biyomi gurano gurano sorero oonootewa. Yo, hamoo, ene oonootewerroyi, ngu nusako mereno sorero kumootenggoku ngundiro. Yo, ngu muringga, ngundo nowoondoye sanggawetoni, nguro ene biyomi oorengo tetenggo.

10 Beyero gome ingoweroyi muri ngu, muri

biyomi bidodoboro damoni. Oni gidarega ngu ene beyero gome ingootenggoku muringga, ngundo ene yowoosootoni, enengo nowoondoyemo hamoo teyingongga, ngu kuri yokoro, kowuri urungga koorowootenggo.

Noore Suwooyi Sano Keta Oruweroyiga Ngu Gome Dowoowato

11 Ene ge Anutro oni, ge ngu oo ngu kootu inoya, ge songo toonge. Ge komo muri nenengo ngu yoweroyimboro koyi te; Anutro muri nenengo ngu keyoya; nowoondoyemo hamoo teyingo muringga ngu teya; dobooyiboro nowoondoyi teweroyi muringga ngu teya; yanggango dikaro kowuri ogingo bidodo koorowooweroyi muringga teya; ngunonggo simoo bareno imakeyingomo mande muri, ngu teyi.

12 Oni ene Krayis newendemo hamoo teyingo ngu, enengo koni ngu, oni ene ebe pawapawamu tero, kendu tetenggoku ngundiro. Yo, oni ene ko yanggango tero, ebe pawapawamuno uro, uriyi yootenggoku ngu, ge nguya ngu kongga ngu teroode, oororo, wengamo yokowa. Ge ngundiro tero ngu, asa, Anutdo suwooyi sano keta eneya oruweroyi, ngu ko uriyi gunowa. Yo, ge nowoondogemo hamoo tero, ngunonggo ge simoo bare gidaregano wesiyoro eteku, ngu naruno nguno, Anutdo keta sugi sugi oruweroyi mande, ero gosiyoyingongga, ngu gunowa.

13 Anutdo ene oo bidodo keta oruweroyi, ngu yunoote. Krayis Yisas ngundo ngu, Pondiyas Payilat doongeyimo murini, enengombo, nenengo murini yootunoro, eyingo. Ngu Anutga ngu

doongeyimo, ko, Krayis Yisasno nguya, no geno
mande yanggango gunooteno.
14 Ge komo Anutro mande ngu bidodo gome
keyo. Ge ngundiro tetoyi ngu, asa, sugabo nguno
ma oodoni, ko, onindo nguya nguro mandeni biy-
omi eweroyi kini. Ge komo ngundiro sobowooro
oodoyi, oororo, noorengo Oo Bidodo Simburi
Simbunani, Yisas Krayis, tunooteyingo naruno,
nguno wenga kinitewa.
15 Yo, hamoo, Anutdo Krayis ko ombuweroyi
naruningga rogo teyingo, ngu yeni tunootewa.
Anut guranangge, nguro noore komo enengo
oowooyi bingamini ero okoororuwato. Ene gu-
ranangge yanggangonidodo oorengo. Ene gu-
ranangge mera ngaro oo sobosobo oni ururu
nguro Urungga. Oni ururu nguro soboyeroyingo
oni urungga oorengo.
16 Ene guranangge, ene ma kumoote. Ene
soru himi urunggano oorooteku, nguro noore
ene tanggeyimo oorowuweroyi nguya kini. Kuri
oni gurado nguya ene ma kenoyingo, ko, ataga
nguya, oni gurado kenoweroyi nguya, ereremo
kini. Enengo oowooyi urungga ko yanggangoni,
ngu suwooyi sano ngundiro oruwa. Ngu hamoo.

Oni Oo Oowooyinggadodo Nguro Mande

17 Oni mera nga oo sitowi oowooyinggadodo
nguno eyi. Ene enengo digi beye oo urungga
nguro ma oni oni tero, ene yeni mande ung-
garangooro windawinda tewero. Ndadiro nguro,
oo ngu bidodo sodedo biyomi yeweroyi, nguro
nowoondoyemo hamoo ma tewero. Kini, ene

komo Anutro nowoondoyemo hamoo teyi. Enengombo nowoondonani gome oni oni teweroyi, oo gome ngu urungga oorengo, noore yunoote.
18 Oni oo sitowi urunggadodo nguno eyi. Ene komo mete ko gome metemi ngu bidodo teyi. Ene komo oni oni sanganimonggo oni gidarega ooro wenonootenggoku, ngu hoorooweyeroyi.
19 Ene ngundiro tero ngu, arisa, ene oo gome gome oowooyingga teyingo, ngundo kootuyisina, enengo hoorooweyeroweroyimboro yowuruwoowanggo. Ngundiro tero ngu, ene mete keta oruweroyi keta hamoo oorengongga ngu yowanggo.

Ge Komo Gengo Kongge Ngu Gome Sobowo

20 O Timooti, ge komo ko Anutdo kuri gunowoku, ngu gome sobowo! Kingo mande Anutro muri ma keyooteku, ko, oni enengo ingoyingoyemonggo mande etenggoku, ngu nguya ge kootu ino. Ndadiro nguro, Anutdo kingo mande mande oniro ingoyingoyemonggo etenggoku, nguro sanggiri tete.
21 Oni gidaregado etenggo. Noore ingondudu oni, noore oo bidodo rogoyimo ero etenggo. Ene ngundiro etoyi ngu, asa, ngu naruno, ene damoni yero, Anutro nowoondoyemo hamoo teyingo ngu yomburiyootenggo.

Anutro sumangeni ngu mete yeya orini. Ngu hamoo. 11

ANUTRO MANDE KETA
The New Testament in the Rawa Dialect of the Rawa Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Rawa long Niugini

copyright © 1992 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Rawa (Rawa) (Rawa)

Dialect: Rawa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-09-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Oct 2024 from source files dated 31 Aug 2023
7f5bc84a-4dea-522b-980c-a11c545b87cc